

УДК 338.22.01

Чередниченко Галина Анатоліївна
к. е. н., доцент кафедри загальної економічної теорії та економічної політики,
Одеський національний економічний університет (Україна)

ПУБЛІЧНІ І РИНКОВІ РЕГУЛЯТОРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ РОЗВИТКУ

JEL classification: P510

В Україні впродовж майже 30 років пострадянського шляху економічного розвитку формувалася ринкова система економічних відносин. Хоча наразі Україна й визнана світовою спільнотою країною з ринковою економікою, але за багатьма соціально-економічними параметрами вітчизняна економіка суттєво відстає не лише від економік найбільш розвинених країн, але й від низки економік країн, які теж пройшли шлях реформування економіки радянського типу на ринкових засадах. Вважаємо, що значною мірою це відставання спричинене якістю державного регулювання економіки в Україні, яке характеризується серйозними недоліками щодо наукової розробки і втілення адекватної для наших умов стратегії економічного розвитку, а також запровадженням формальних інститутів, які переводять майже половину економіки у тінь та породжують численні корупційні схеми [1, с. 127–157; 2, с. 168–172]. Тому є дуже актуальними дослідження стосовно публічних і ринкових регуляторів національної економіки України, приймаючи до уваги, що «публічні регулятори» – більш широке поняття, ніж «державний регулятор», а також враховуючи вплив процесу глобалізації і цифровізації економіки на дієвість регуляторів в межах національної економіки [3; 4; 5; 6]. Саме цій проблематиці й присвячена дана робота.

Вважаємо, що важливу роль у дослідженні регуляторів економіки у країнах з різним ступенем розвитку має узагальнення сучасних досліджень західних вчених у цій сфері, що

здійснено у роботах А. Колодій (Ю. Габермаса, Р. Роудза, Дж. Стоукера, Ф. Фукуями, Е. Хейвуда та ін.). Розглядаються три значення терміна «врядування»: 1) політичне врядування (як правління, вертикальна владна система); 2) системне (суспільне) врядування в сукупності його трьох основних моделей: ринків, владних ієрархій і мереж (суспільна координація заради колективних дій у горизонтальному вимірі); 3) публічне (нове) врядування – модель, що утверджується в управлінні суспільними процесами в епоху глобалізації і зміни функцій національної держави (горизонтальна, координуюча діяльність, але не ринкова, а громадсько-мережева, – зменшення ролі уряду і збільшення ролі інших зацікавлених сторін). Підвидом останнього є «добре врядування» як концепт і нормативний стандарт для країн, які модернізують суспільні та управлінські системи, у тому числі, нових незалежних держав (Україна), – демократичне, справедливе врядування, що здійснюється урядом, який не порушує закон, забезпечує стабільність та керованість суспільства, уникає хаосу [7].

На основі проведеного дослідження варто визначити основні проблеми, пов'язані з дією публічних і ринкових регуляторів економіки в Україні, та перспективи їх розв'язання у процесі розвитку регуляторної діяльності: 1) економічна система ринкового типу, що сформувалася в Україні, характеризується низьким рівнем ефективності та конкурентоспроможності, спричиняє низку гострих соціально-економічних проблем та загроз безпеці національної економіки, в ній проявляються як «провали ринку», так і «провали держави», що значною мірою спричинено низькою ефективністю державного регулювання економіки (переважно, у вигляді політичного врядування, вертикальної владної системи), яка особливо чітко проявилася під час кризи 2008–2009 років, тривалого воєнного конфлікту на Донбасі та пандемії Covid-19; ця система має бути кардинально реформована шляхом запровадження системного (суспільного) врядування в сукупності його трьох основних моделей: ринків, владних ієрархій і мереж на основі принципів цивілізованого підприємництва та соціально відповідальних владних структур, а також шляхом нарощування ознак «доброго врядування» як перших кроків до публічного врядування; 2) необхідне підвищення ефективності державного регулятора економіки на основі його зосередження на стратегічних питаннях економічного розвитку, акумуляції державних і приватних коштів для інвестування у «проривні», інноваційні галузі, зокрема, в інформаційно-комунікаційну сферу, а також у людський капітал; 3) важливо здійснити гармонізацію відносин, що складаються між суб'єктами господарчої діяльності, представниками публічної влади і громадянського суспільства шляхом удосконалення законодавчої бази на всіх рівнях впливу на національну економіку, враховуючи наявність наднаціональних регуляторів і стандартів, а також практичну реалізацію демократії у процесі активного включення окремих громадян та їх організацій у механізм оцінювання з використанням цифрових технологій регуляторної діяльності різних видів; 4) необхідно піднімати рівень добробуту наших громадян на основі стимулювання розвитку економіки, а також за рахунок більш раціонального з точки зору суспільних інтересів (а не кланово-олігархічних та рентоорієнтованих чиновницьких інтересів) використання коштів державного та місцевих бюджетів, соціально відповідальних фірм; гарантовані державою соціальні стандарти, зокрема, прожитковий мінімум, мають бути приведені у відповідність з реальними потребами та реальною купівельною спроможністю громадян, мають бути доступними громадянам і гаджети, без яких неможливі цифровізація економіки і «електронний уряд»; 5) особливу увагу варто приділити кібербезпеці – захисту органів влади, підприємств і громадян від інформаційних та кримінальних загроз.

Література

1. *Національна транзитивна економічна система : розвиток ринкових відносин та економічна політика* : монографія / За заг. ред. М. І. Зверякова. Херсон : ВД «Гельветика», 2020. 224 с.
2. Михайліна Т. В. *Тіньові регулятори економічних відносин як загроза економічному розвитку України*. Правове забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, безпековий, інтелектуальний простір : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 23 квітня 2019 р.). Вінниця, Донецький національний університет ім. Василя Стуса, 2019. С. 168–172.
3. Ставівка Н. В., Бублій М. П. *Роль і функції держави у трансформації соціально-економічних систем*. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. Харків : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2020. № 2 (58). С. 8–15. DOI: <https://doi.org/10.34213/ap.20.02.01>.
4. Власенко О. П., Якобчук В. П., Симоненко Л. І. *Цифрова трансформація механізму державного регулювання національної економіки в умовах ринку*. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 3. С. 81–86.

5. Онищук А. В., Ковердюк І. В., Мельник О. В. *Актуальні проблеми розвитку публічного управління України*. Актуальні проблеми менеджменту, фінансів та публічного управління в сучасних глобалізаційних процесах : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Ірпінь, 18 березня 2021 р.). Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. С. 368–371. URL: http://ir.nusta.edu.ua/bitstream/123456789/6977/3/6910_IR.pdf#page=368 (дата звернення: 23.04.2021).

6. *Сталий розвиток територій : виклики та можливості* : монографія / О. Ю. Бобровська, Т. А. Крушельницька, Л. Л. Прокопенко та ін.; за заг. ред. О. Ю. Бобровської. Міжнародний центр досліджень, освіти та навчання. МТÜ, Таллінн, Естонія, 2021. 234 с.

7. Колодій А. *Концепція публічного (нового) врядування в її застосуванні до демократичних і перехідних систем*. Науковий вісник. 2012. Вип. 10 «Демократичне врядування». URL: <http://www.lvivacademy.com/visnik10/fail/Kolodij.pdf> (дата звернення: 30.04.2021).